

Ginder

Voor mijn grootouders,
die emigreerden naar Canada

*Sommige mensen willen publiek zijn.
Sommige mensen willen radertjes zijn.
Niet omdat ze moeten, maar omdat ze dat willen.
Wat ik wilde?*

Uit Buzz Aldrin, waar ben je gebleven? – Johan Harstad

GINDER

Mieke Vandromme

© 2020 Mieke Vandromme | Uitgeverij Sterck & De Vreese
Omslagontwerp Marjolein Schurmans
Boekverzorging Mieke Vandromme
Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 90 5615 619 0
NUR 300

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Uitgeverij Sterck & De Vreese, postbus 234,
8400 AE Gorredijk, Nederland – info@sterckendevreese.nl.

Sterck & De Vreese is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.sterckendevreese.nl

www.miekevandromme.be

INHOUD

DEEL I	De zwaluwen vertrekken	9
DEEL II	Waar is de leeuwerik?	91
DEEL III	De meeuwen schreeuwen overal	167

De lucht rook naar regen. Geen overzeese regen, eerder een stadse regen.

We naderden Antwerpen. De Schelde was van lood. Ik snoof de lucht op die ik al die tijd gemist had. In mijn jaszak tastte ik naar moeders laatste brief.

Het was stil aan boord. Een pijnlijke stilte. De meeste reizigers keerden noodgedwongen terug. Ziek, berooid, gefaald. Ruggen kromden zich onder een schuldgevoel. Armen hingen gelaten neer. De vrouwen verborgen hun gezicht in een hoofddoek. Ik tekende hen. Harde strepen houtskool op restjes vergeeld papier uit mijn tekenkoker. Later veegde ik de ruwste delen met mijn wijsvinger weg. Ik gomde de triestige blikken uit. De afhangende schouders werden minder hoekig. Knobbels en eeltplekken verdwenen. De handen werden weer gaaf.

Vijf jaar geleden was er blijdschap geweest op het schip. Grote dromen. De opwinding over het onbekende. Blinkende ogen voorwaarts gericht naar een punt ver over de oceaan. De toekomst had alle goeds van de wereld beloofd.

Een man boog zich over mijn schouder en vroeg wat ik tekende. Ik verfrommelde het papier en smet het in het water. Ergens ver weg speelde iemand viool. Een zigeunermelodie. Monotoon en treurig. Een jonge vrouw hilde met korte, droge snikken. Ze hield een klein meisje op haar schoot. Het kind drukte de handjes voor haar ontstoken ogen. Een ziekte, waarschijnlijk de reden voor weigering overzee. Ik telde de nerveuze tikken van de kruk van een grijsaard, aanhoudend en steeds sneller, buiten het ritme. De vioolspeler stopte abrupt. De stilte werd nog dieper. Naast mij stond een jongen van hooguit zestien. Hij balde zijn handen tot vuisten. Zijn zuchten werden vloeken.

Het schip nam de laatste bocht. Ik greep de reling steviger vast. De hoorn blies een lange droevige toon. De passagiers fluisterden, wezen en huilden. Voeten schuifelden. De zeewind rukte aan mijn haren en ging dan voorgoed liggen. Het water was zwart en glad. Op de kade werden de eerste lichten aangestoken. Ik zag ze flikkeren in de schemerzone tussen stroom en land. Vijf, tien, twintig, meer.

‘Look, Sammy, kijk ginder.’ Hij was in slaap gevallen op mijn arm. ‘We zijn bijna thuis.’

DEEL I

de zwaluwen vertrekken

1

Kwam het door de herfstzon, die in ruitjes op de vloer viel? Of was het de vertrouwde geur van boenwas? Met een klap sloeg ik het dek-
sel van mijn reiskoffer dicht.

Ik zou deze kamer missen. Het zusterlijke bed zou ik het meeste van alles missen. Zelfs de grauwe lakens, waarover ik met de zus-
sen tegen moeder zeurde, zou ik missen. Ik duwde mijn neus in het
kuiltje van Martha's hoofdkussen. Mijn jongste zus sliep op haar
rug, waardoor ze snurkte. Ook dat snurken zou ik missen. Op het
kussen van Julia zag ik enkele haren. Voor het slapengaan borstel-
de zij altijd langdurig haar donkerblonde krullen. Ik kreeg nu al
heimwee. Naar Martha de grappige, die giechelde om het minste.
Naar Julia de knappe, die nooit om een vrijer verlegen zat. Ikzelf,
Bertha, was de ernstige. Misschien omdat ik de oudste was? Onze
denker, noemde moeder mij.

Ik vouwde mijn hoofdkussen dubbel omdat het met de jaren
slap geworden was. Met mijn wijsvinger volgde ik het vaalgroene
bloemenpatroon. Nog één keer zouden we samen slapen. Als le-
peltjes. Bertha, Julia en Martha, schoot in schoot, sinds we kinde-
ren waren. Als een van de drie zich omdraaide, draaiden de andere
twee automatisch mee. Tot Martha op haar rug rolde en Julia haar
een por gaf.

Natuurlijk zouden ze 's avonds zotte verhalen blijven fluisteren
en zouden ze lachen en elkaar duwen, tot ze als jonge katten uit het
bed tuimelden.

Omdat ik moeder hoorde stommelen op de trap, ging ik recht-
op zitten. Snel veegde ik mijn tranen weg en duwde een weerbarsti-
ge haarlok achter mijn oor. Ik was de oudste van de zeven kinderen
Ballegeer en niet flauw. Die eer wilde ik hooghouden. Zeker tegen-
over moeder.

Ik strekte mijn benen en warmde mijn blote voeten in de plas
zonlicht. Voor de laatste keer. Vandaag gebeurde alles voor de laat-
ste keer.

Misschien zou ik op de duur gaan vergeten hoe de dingen eruit-zagen? Maar zelfs met mijn ogen dicht zag ik de kamer voor me. De barst in het vensterglas kon ik perfect natekenen. Ik zag waar het behang boven de plinten losliet. Ik wist waar de donkere plek zat van het kader dat Martha uit liefdesverdriet aan diggelen smeedt. En links naast de deur zag ik in de spiegel met de vergulde lijst, tussen de duizend-en-een roestvlekken, het mooie gezicht van Julia.

Ik sloeg mijn ogen op en prentte de kringen op het plafond in mijn geheugen. Overdag zag ik er herfstbloemen in. Maar 's avonds in bed veranderden de lijnen in een machtige ridder op een paard of een bedelaar die een prins bleek te zijn.

Met mijn tenen duwde ik de deur van de kleerkast dicht. Het hout knarste onwillig van de ouderdom. Stofdeeltjes vlogen als insecten alle kanten op. Ik ving ze in mijn handpalm en blies ze weg. Ik spreidde mijn vingers wijd open. De trouwring aan mijn linkerhand fonkelde.

‘Neemt u, Bertha Augusta Ballegeer, de heer Florens Albertus Withouck tot uw wettige echtgenoot?’

‘Ja,’ had ik geantwoord. Met een benepen stem, maar ik knikte overtuigend. Mijn handen trilden. Ik wist niet of dat kwam door de zenuwen of door de kilte in de trouwzaal van het Kortrijkse stadhuis.

Zijn *ja* klonk sterk en zijn ogen schitterden. De schepen gaf een redevoering over de rechten en de plichten van man en vrouw. Iets over beschermen en vertrouwen. Voor de rest begreep ik er weinig van. Ik telde en hertelde de decoraties op zijn zwart glimmend vest. Een rij van negen met daaronder twee groepen van zes veelkleurige lintjes. Hij had heldhaftig gestreden in de oorlog en volgens moeder was het een voorrecht dat hij ons huwelijk voltrok.

Na het *Hierbij verklaar ik u tot man en vrouw* trok Flor mij dicht tegen zich aan en kustte me. Applaus van de familie. Ik voelde zijn hart wild tekeergaan. Dat stelde mij gerust. Hij was uit hetzelfde hout gesneden als ik. We waren arbeiders, kinderen van arme ouders, maar vol dromen over een betere toekomst. Ik zou hem volgen naar de andere kant van de wereld. Flor, mijn man sinds gisteren.

‘Voor altijd de mijne,’ fluisterde hij terwijl we de statige trap afdaalden naar de straat. Ik wilde zijn woorden eeuwig onthouden.

We trokken met ouders, broers en zussen naar café Den Hert in de Rijselstraat. Er werd op ons geklonken en na enkele pinten verdwenen de stijve houdingen en plechtige gezichten. Zoals afgesproken, serveerde de bazin om klokslag zes uur boterhammen belegd met kaas en kop. Ik kreeg niets binnen.

‘Jouw portie eet ik met plezier ook op, schat.’ Flor viel aan alsof hij in dagen niet gegeten had.

Bij trouwpartijen werd er veel getrakteerd. Het café geraakte overvol. Het was er broeierig heet. De pinten werden steeds sneller getapt.

‘Lang leve het jonge paar. Proficiat. Santé!’

Gelukwensen schalden tot tegen het plafond. Glazen tikten uitbundig tegen elkaar. Het bier gutste over vingers, armen en dijen. Vanaf de toog liepen glinsterende beekjes onder stoelen en tafels. Het liefste was ik in een hoekje van het café gaan zitten om alles aan mij voorbij te laten gaan. Maar Flor stelde me telkens weer aan nieuwe vrienden voor. Werkmannen van de fabriek die ik nog nooit gezien had. En allemaal wilden zij mij kussen.

Mijn broer Julien, de komiek van de familie, klom op een stoel en las onder luid gejoel een liefdesgedicht voor. De dubbelzinnige woorden hitsten zijn publiek nog meer op. De mannen bulderden. Moeder trok bij elk vunzig rijm haar wenkbrauwen hoog op. Maar omdat iedereen lachte, glimlachte ze ook. Ze zwol van trots toen onze achtjarige Pierre een liedje zong dat hij speciaal voor mij had ingestudeerd. De tranen liepen over mijn wangen. Van ontroering, van ontreddering.

Flors stiefmoeder zat er stokstijf bij in haar sombere zwarte jurk en gevederde hoed, alsof het een begrafenis betrof. Geen krimp gaf ze. Ze nipte enkel nu en dan van haar glaasje jenever en trok een pruillip alsof het hele gebeuren haar te min was. Haar paardengezicht leek nog langer dan anders. Ik meed de blik met de loensende ogen. Zuur mens. Haar zou ik niet missen.

We zaten dicht tegen elkaar. Ik voelde de warmte van Flors dijbeen. Naarmate de tijd verstreek klom zijn hand hoger onder mijn rok. Een bronstig dier dat aan de rand van mijn weerstand snuffelde en binnenkort zijn entree zou maken. Ik voelde dat de bloes op mijn wangen zich uitbreidde tot in mijn haarwortels.

‘Schat, niet hier,’ fluisterde ik in zijn oor. Maar Flor lachte en gaf me een kneepje.

Toen vele pinten later de moppen al te goor werden, vond moeder dat het tijd werd om op te stappen. Omdat Flor en ik geen eigen woonst hadden, bleven we voorlopig elk in ons ouderlijke huis slapen. We kusten elkaar lang bij de voordeur van het café.

‘Mijn vrouwke,’ fluisterde Flor en hij gaf een klopje op mijn achterwerk. Ik aaide de kort geschoren haartjes in zijn nek. Aan de revers van zijn jasje trok ik hem tegen mij aan.

‘Op die paar dagen zal het niet aankomen,’ zei Flor, ‘daarna zijn we vrij, Bertje.’

‘Tot morgen, schat. Niet te zot meer doen, hé.’

Ik zag Flor vertrekken met vader Pitten aan de kop van het mannelijk gezelschap. Ze gingen in de richting van café De Kleine Bourgondiër. Ik liep met de zussen gearmd naar huis. We stapten gelijkmatig met kleine passen, zoals we het gewoon waren. Bij elke straathoek bleven we giechelend staan. De Elixir d’Anvers had onze hoofd vol watten gestopt en onze benen leken van prettige elastiek. We herhaalden wie die dag wat dan ook gezegd of gedaan had. Moeder volgde hoofdschuddend met de slaperige Pierre aan haar hand. De tweeling Guillaume en Alfred, die nog te jong waren voor grote hoeveelheden bier, sjokten achter ons aan.

Die nacht sliep ik in de schoot van Julia en Julia in de schoot van Martha.

Ik draaide mijn trouwring om en om. Hadden we het juiste besluit genomen? Vertrekken. Misschien voor altijd? Wat moest ik meenemen, wat achterlaten?

Mijn valies lag geopend op twee stoelen. Half ingepakt. Ik staarde ernaar alsof het de geopende muil was van een monster, klaar om alles te verslinden, om mijn hele jeugd in te slikken.

Aan de deur van de kleerkast hing mijn bruidsjurk. Het zwarte satijn glom nog even feestelijk als op onze trouwdag. Ik streeelde het kanten kraagje. Waar ik het meeste van hield, waren de knoopjes vanaf de hals tot in de taille. Ik had ze vaak geteld. Eenentwintig. Van oneven getallen werd ik blij. Drie was mijn lievelingsgetal. Deze jurk zou geluk brengen. Dat beloofde ik mezelf. Eenentwintig was een perfect getal.

‘Zou ik toch niet beter een gewone rok en blouse aandoen?’ vroeg ik moeder, die de kamer binnenkwam met een stapel pas gestreken wasgoed.

‘Nee, kind, trek maar je mooiste jurk aan. Het is belangrijk een goede indruk te maken op de mensen ginder.’

Ginder zei ze altijd. *Hier* en *ginder*. Hier was thuis. Het arbeidershuis met vooraan de winkel Crèmerie Ballegeer, waar moeder zuivelproducten en groenten verkocht. Voorbij de dubbele scheidingsdeur lag de woonplaats met de kleine keuken. Daarachter het washok met daarnaast het rommelkot en het toilet. En achteraan was er een kippenhok.

Ginder was er niets. Een groot zwart gat. Morgen verhuisde ik van hier naar ginder. Ik huilde zonder geluid.

Handdoeken, washandjes, zeven paar kousen. Lakens, hoeveel? Ik liep heen en weer tussen de kleerkast en de koffer. Ik legde er dingen in om ze er vervolgens weer uit te halen. In wachtrijtjes stalde ik mijn kleren uit op het bed. Ik telde en herschikte.

‘*Enkel het meest noodzakelijke meenemen!*’ stond in de brief van de emigratieagent.